

**ØSTRE KAPEL
VESTRE KIRKEGÅRD**

IDÈOPLÆG
FEBRUAR 2018

**ALBJERG &
BUCHARDT**

ØSTRE KAPEL VESTRE KIRKEGÅRD

IDÉOPLÆG
FEBRUAR 2018

INDLEDNING

Østre kapel har i mange år stået ubenyttet hen efter den oprindelige funktion som begravelseskapel blev opgivet. Sydhavn Teater har siden 2016 anvendt Østre Kapel til forestillinger og events i sommerperioden. Sydhavns Teater har oplevet en stor interesse fra kirkegårdens besøgende og lokalmiljøet og føler sig bekræftet i, at kapellet kan udvikles til et vigtigt kulturelt mødested. Sydhavns teater, som til dagligt har til huse i Karens Minde Kulturhus, lægger vægt på kapellets placering som samlende element i de tre områder bydelen er delt i. Teatret har længe, sammen med Kgs. Enghave Lokalråd, arbejdet for, at inddrage kapellet som permanent kulturinstitution som supplement til de øvrige kulturelle tilbud i området. Ud over teater vil bygningen være egnet til udstillinger, møder, oplæsninger, koncerter og foredrag. Kapellet rummer også mulighed for at indrette café, wc-er og birum.

Brugen har hidtil været begrænset, da kapellet generelt ikke er indrettet til teaterbrug og ikke kan anvendes i vinterperioden, da det er uopvarmet og uisoleret. Kapellets fysiske stand og mangel på faciliteter begrænser yderligere anvendelsen på nuværende tidspunkt. Bygningens vedligeholdelsesmæssige stand er ringe og det vil kræve en snarlig indsats for især klimaskærmen, for at sikre bevarelsen af huset og hindre yderligere skader. Bygningen og dens detaljer fremstår dog originale og en bevarende renovering vil give de fineste arkitektoniske rammer om en lokal mangfoldig kulturinstitution på Vestre Kirkegård.

Københavns Kommune har primo 2017 bevillet 1 mio. kr. til renovering af kritiske bygningsdele samt til udarbejdelse af et projekt for renovering og nyindretning af kapellet til kulturelle formål. Teknik- og miljøforvaltningen har i den forbindelse bedt Albjerg & Buchardt arkitekter om at medvirke ved udarbejdelse af projektet.

Københavns kirkegårde står overfor en

række forandringer i de kommende år, idet begravelseskulturen har ændret sig væsentligt. Kirkegårdene er oprindeligt indrettet og disponeret med henblik på traditionelle kistebegravelser, som er meget pladskrævende i forhold til de nutidige forhold, hvor 95% af københavnere ønsker at blive kremeret og begravet i urner. Dette er langt mindre pladskrævende og der frigøres i fremtiden plads på kirkegårdene.

Dette pladspotentiale giver mulighed for nytænkning af kirkegårdene konkretiseret i Teknik- og Miljøforvaltningens "Politik for udvikling af Københavns Kommunes fem kirkegårde mod 2065".

Politikken koncentrerer sig både om den funktion kirkegårdene har, som begravelsesplads med de ønsker og krav til værdighed dette kræver, og om de potentialer der ligger i de grønne rum som rekreative områder for byens beboere. De fælles, rekreative potentialer ses udviklet i takt med at gravsteder nedlægges og koncentrerer i udvalgte områder af kirkegårdene.

Der arbejdes nu med konkrete tiltag som for eksempel åbning af kirkegårdene for omverdenen og etablering af fælles rekreative tiltag, og der er allerede nu mange muligheder for at frigive plads og bygninger på kirkegårdene.

I juni 2015 fremlagdes "Vestre Kirkegård, Udviklingsplan 2015-2065". I den beskrives konkret, hvordan politikken kan implementeres på Vestre Kirkegård. Udover den overordnede nødvendige kirkegårds- og landskabsmæssige udvikling beskrives inddragelsen af omverdenen gennem åbninger, forbindelser og rekreative zoner, der kan invitere borgere og institutioner indenfor og være med til at skabe en mere livfuld og tryk kirkegård.

Østre Kapel er placeret lige op ad et større areal i kirkegårdens sydlige del tættest på Sydhavnen, der er udlagt til rekreativt område.

ØSTRE KAPEL VESTRE KIRKEGÅRD

IDÉOPLÆG
FEBRUAR 2018

STEDET

Vestre Kirkegård er beliggende i Kgs. Enghave på grænsen til Valby og har et areal på 54 ha. Kirkegården er Danmarks største. Kirkegården repræsenterer sin tids landskabelige idealer, den er klassisk i sin disposition og fremstår i dag overvejende intakt med sine lange alléer, markante gravrum og mange særafdelinger.

Vestre Kirkegård indviedes i 1870 som Københavns nye, store begravelsesplads, der på det tidspunkt lå udenfor byen. Kirkegården anlagdes efter en helhedsplan tegnet af arkitekt Hans Jørgen Holm i samarbejde med stadsingeniør Charles Ambt og landskabsarkitekt Edvard Glæsel.

Vestre Kirkegård tilbyder pompøse mausoleer, landskabelige oplevelser, unikke kunstværker, klassiske familiegravsteder for københavnske slægter, gravmæler for berømtheder, samt talrige eksempler på skiftende arkitektur- og bygningstraditioner igennem historien.

Området, kirkegården ligger i, er præget af store trafikarer, skoler og andre institutioner samt beboelse i primært større boligkomplekser. Mod syd og øst ligger Sydhavsområdet, mod vest ligger Valby og mod nord Carlsbergområdet.

Sydhavnen har de seneste år gennemgået en enorm udvikling. Det har medført, at bydelen i dag er ved at blive opdelt i to, det "nye" og det "gamle" - en side med en af landets højeste gennemsnitlige husstandsindkomster og en anden med en af landets laveste.

Kirkegården og kapellet ligger i krydsfeltet mellem det "nye" og det "gamle" Sydhavn, og er områdets fælles grønne oase.

Kapellet ligger tæt på Sydhavn station, og på de grønne cykel- og gangstier, der forbinder ydre Vesterbro, Carlsbergbyen og de to dele af Sydhavn.

På kirkegården er opført 3 kapeller. Alle kapeller er i deres nuværende form bevaringsværdige. Østre kapel, som ligger i kirkegårdens syd-østlige hjørne har stået tom i mange år.

ØSTRE KAPEL VESTRE KIRKEGÅRD

IDÉOPLÆG
FEBRUAR 2018

EKSISTERENDE FORHOLD

I 1913 indviedes kirkegårdens tredje kapel - Østre Kapel - tegnet af arkitekt Holger Jacobsen. Han tegnede også terrasseanlægget mod Sjælør Boulevard, der anlagdes som udvidelse af kirkegården i 1920.

Arkitektur

Østre Kapel er fra 1913 og bevaringsværdig i kategori 3. Bygningen er et godt eksempel på nationalromantisk byggeskik, med velproportionerede, sammensatte volumener og stor detaljerighed. Bygningen er karakteristisk for arkitekten Holger Jacobsens værker, der var inspireret af manierisme og barok og tegnet med en forkærlighed for det monumentale. Over en årrække var Holger Jacobsen Københavns kirkegårdsarkitekt hvor han bl.a. tegnede Bispebjerg krematorium, i dag kendt som Dansekapellet. Af hans mest kendte værker er tilbygningen til det kongelige teater, Stærekassen.

Østre Kapel defineres af dets detaljer, der i det indre har træk fra skønvirke og art deco.

Konstruktion

Østre kapel er ca. 250 m² stort og er disponeret symmetrisk over tre bygningskroppe i H-form. De to endefløje udgøres af to rum: kapellet og ligrummet, der er forbundet af en mellebygning med pynterum og siderum, som indeholder birum og en wc-kerne. Der er en trappe til 1.sal, som udover loftrum indeholder en korbalkon mod kapelrummet.

Kapellets ydervægge er massive og murede i røde teglsten med motiv af syltsten i granit. Gavltrekanterne i kapelfløjen og den øvre del af facaden er udført med synligt bindingsværk med murede tavler.

Tagkonstruktionen er udført med 3 sadeltage i H-form med tagbelægning af røde vingetegl. Spærkonstruktion er uisolaret og tagbrædder er synlige fra indvendig side i alle rum.

Kapelbygningens forskelligt udformede vinduer giver hvert rum sin karakter. Kapelsalens høje, slanke vinduesfelter i gavlene giver sammen med tagrytterens lys rummet et blødt, jævnt lys. Pynterummets ene, højtstående tagvindue kaster et dramatisk lys ned på gulvfladen. Ligrummet fremstår med små vinduer i østfacade og i gavltrekanter.

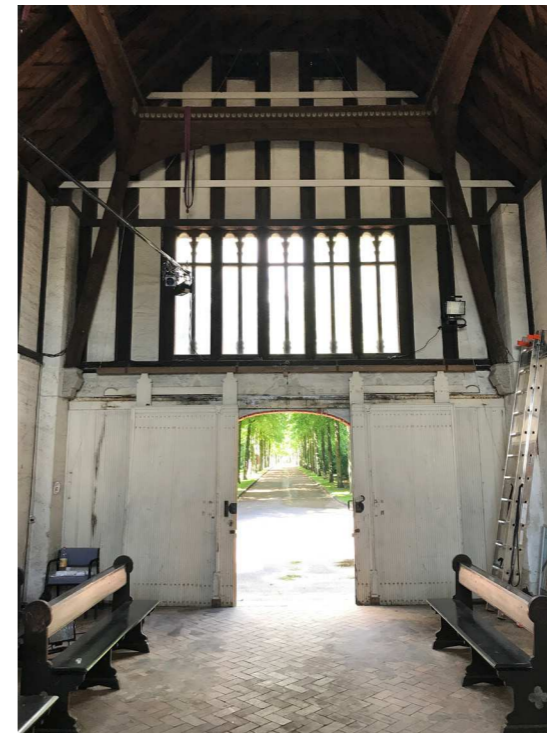
Ligrum

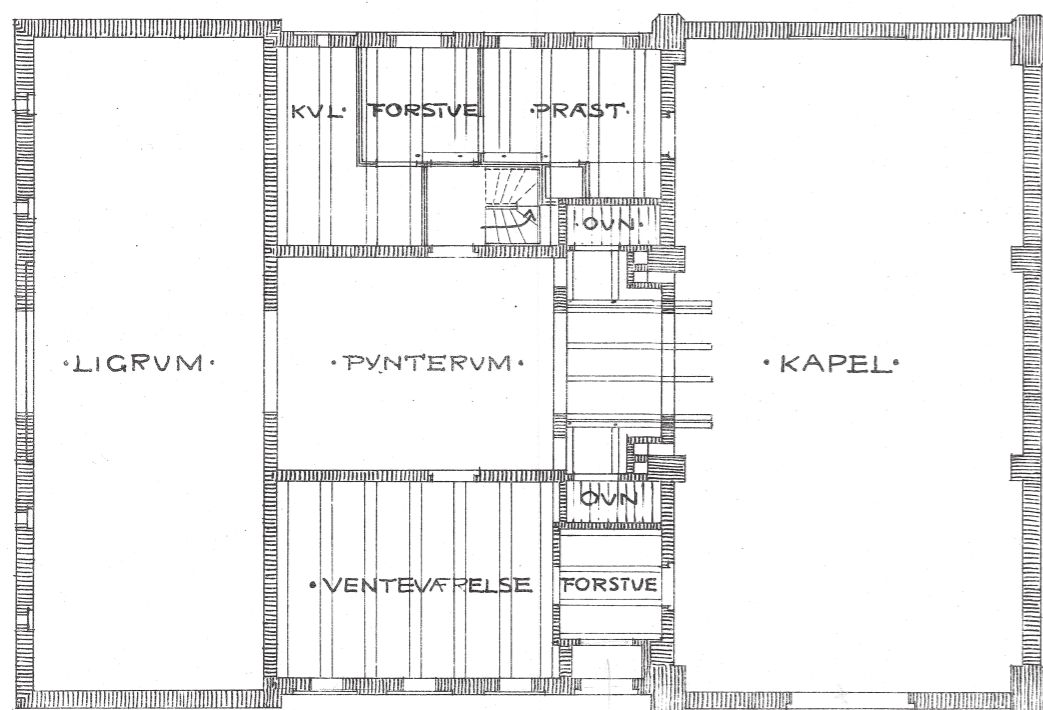
Pynterum

Kapelsal

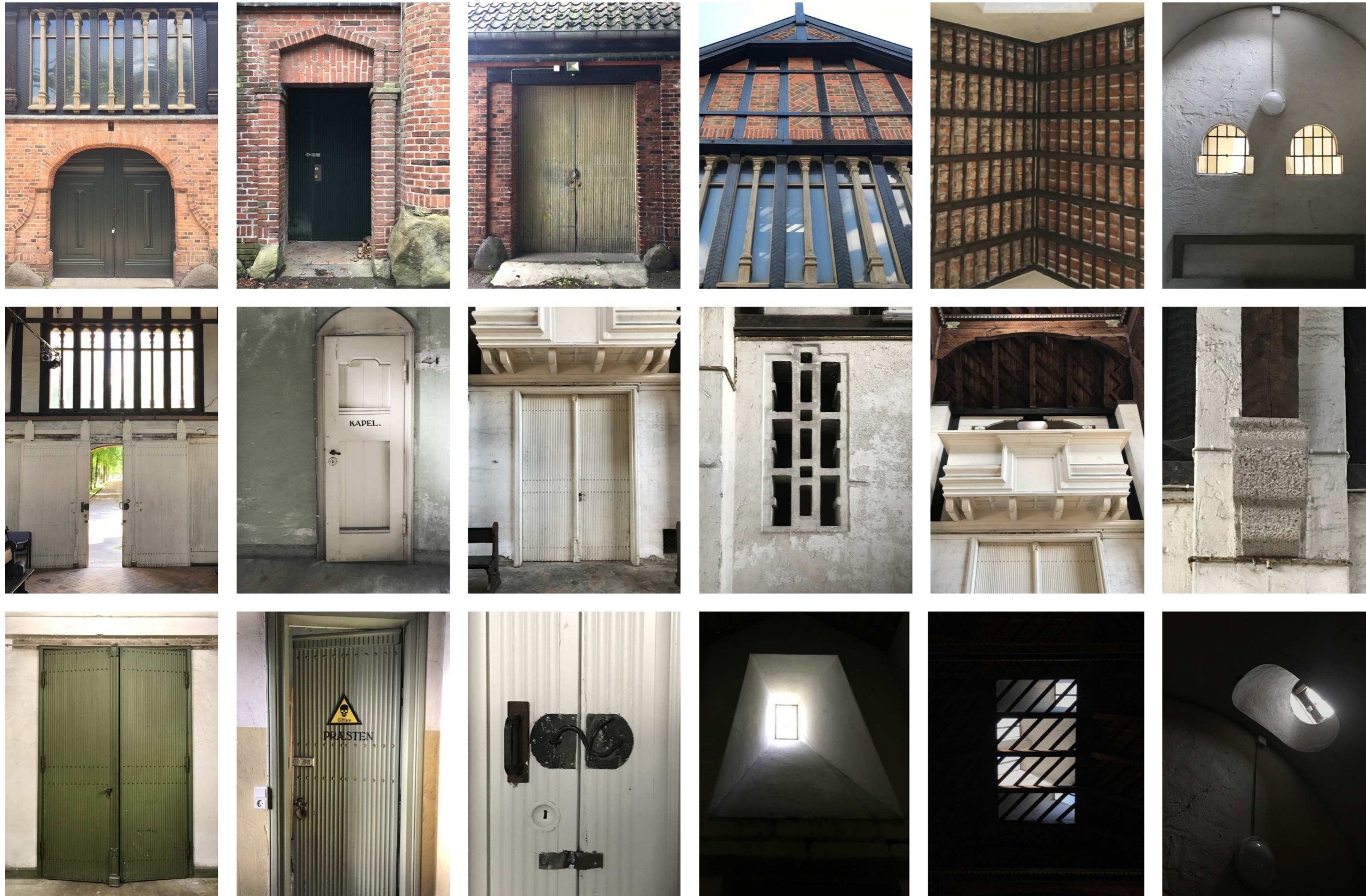
Kapelsal

ØSTRE KAPEL VESTRE KIRKEGÅRD

IDÈOPLÆG
FEBRUAR 2018

EKSISTERENDE FORHOLD

Indvendigt har kapellet en række detaljerede bygningsdele, der som selvstændigt dekorerede og udformede elementer giver bygningen dens karakter. Porte og døre er udført med kannelerede dørblade, korbalkon er udført i træ med markante profilerede detaljer. Murværksdetaljer er accentuerede i overgange til øvrige konstruktioner og gavle og overfacaders bindingsværk markerer sig også indvendigt og modulerer kapelsalens indervægge.

Kapelsalen er præget af den detaljerede tagkonstruktion med hugget tømmer, tagbrædder i diagonalmønster og malede detaljer. De murede ydervægge er pudsede og bindingsværket er synligt. Lyset kommer fra høje slanke vinduer i gavlenes bindingsværk og ovenlys i tagrygningen.

Tilstand

Østre Kapel fremtræder med et væsentligt vedligeholdelsesefterslæb. Taget er stærkt forvitret og utæt. Klimaskærmen bør omgående renoveres for at sikre bygningen mod yderlige skader.

De registrerede skader på bygningen er forårsaget af utæt tagbelægning, utætheder i skotrender samt manglende vedligeholdelse af bindingsværk i gavle. Dette har medført en del rådskader i remme, kehle samt bjælke- og spærrender.

Kapellets indre er iøjnefaldende originalt, men meget slidt. Der har – ud over wc-kernen fra 70-erne – ikke været foretaget ombygninger eller renoveringsarbejde indvendigt. Det anbefales at så meget af bygningens indre som muligt bevares og restaureres og at moderniseringer og ombygninger vil fremstå som tilføjelser.

Kapellets el-installationer er delvis fornyet med nyt forsyningskapel, men med en mindre tavle og kun nødtørftige installationer. Der er ikke varme-, ventilations- eller automatikinstallationer i bygningen.

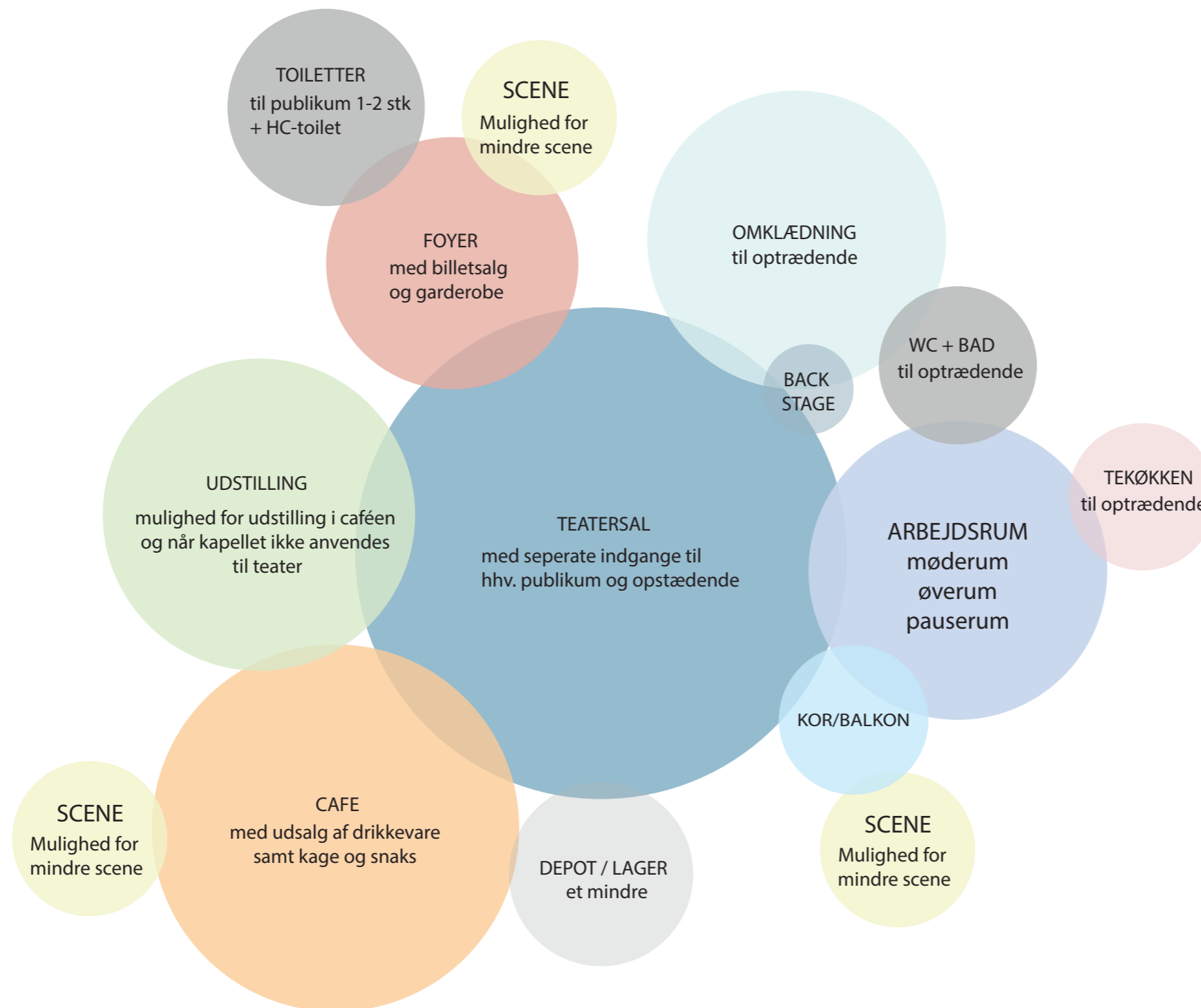
Der er i efteråret 2017 foretaget registrering af bygningen og alle bygningsdele. I denne forbindelse er udført en bygningsfysisk undersøgelse af firmaet Bøgh og Helstrup, som fastlægger omfanget af rådskader. Teknik- og Miljøforvaltningen foretager pt. en række akutte mindre skadesbegrænsende vedligeholdelsesarbejder.

PROGRAM

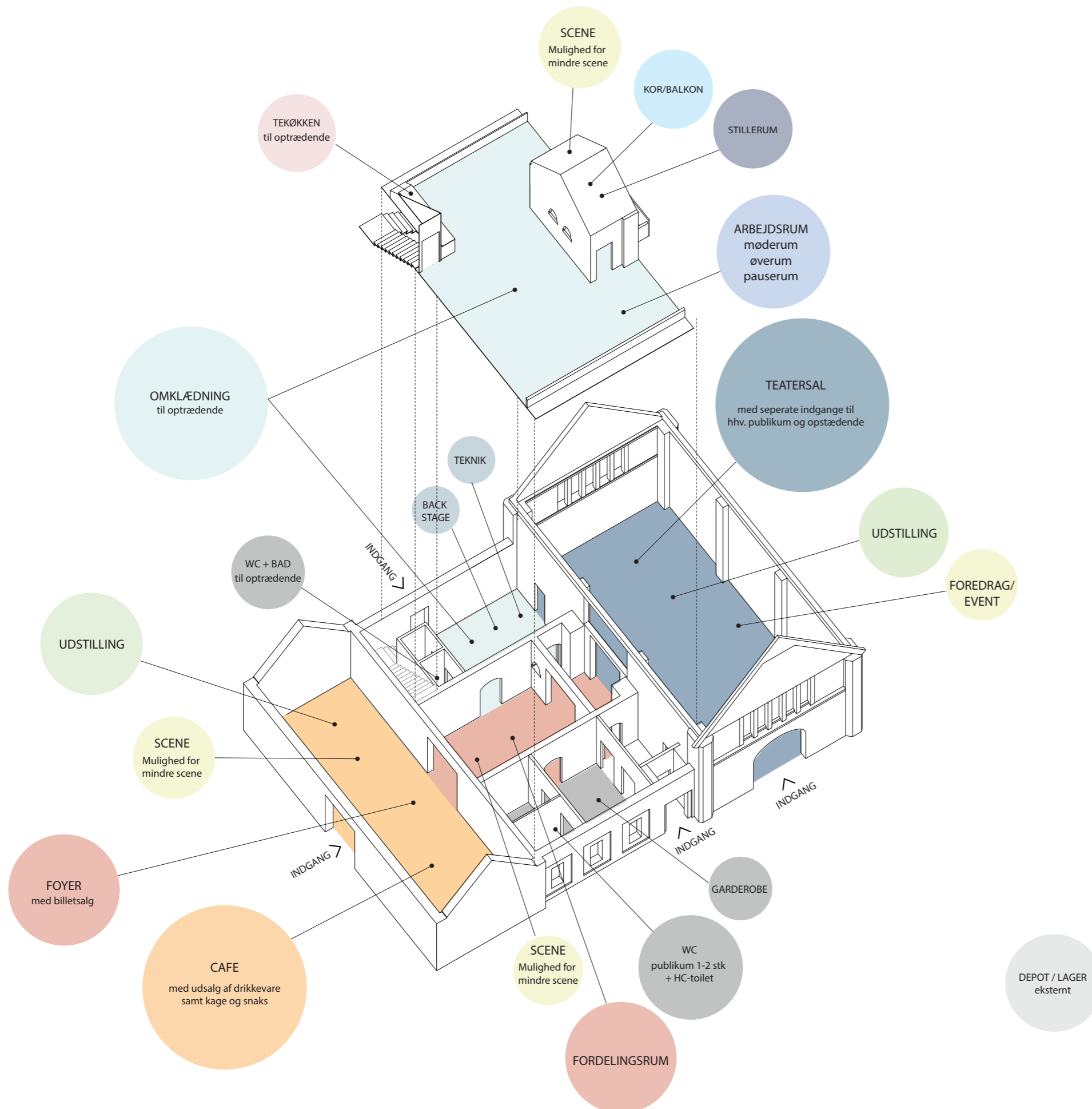
Østre Kapels fremtidige disponering skal danne ramme om kulturarrangementer af forskellig art med Sydhavnens Teater som den centrale aktør. I perioder, hvor teateret ikke har forestillinger, skal det kunne rumme udstillinger, koncerter, forelæsninger, møder og meget andet. Det er derfor centralt at den funktionelle disponering bliver så enkel og fleksibel som muligt.

Der er i samråd med Sydhavnens teater opstillet program for bygningen:

- Foyer med billetsalg og garderobe
- Café
- Udstilling
- Publikumstoiletter med handicaptoilet
- Bad- og toiletfaciliteter til optrædende
- Omklædning til optrædende
- Tekøkken til optrædende
- Teatersal/scene (Kapelrum) med separate indgange til optrædende/publikum
- Mulighed for scener i andre rum
- Lager/depot/backstage
- Møde/øve/arbejds-rum
- Tekøkken

HOVEDDISPONERING

De tre overordnede rum ligrummet, pynterummet og kapelsalen vil i den fremtidige disponering danne et sammenhængende rumligt forløb, hvor rummene kan anvendes hver for sig eller i sammenhæng. Kapelsalen vil være det primære kulturrum, hvor teaterets hovedscene vil være og hvor der kan afholdes møder, koncerter og forelæsninger. Kapelsalen vil med det bløde jævne lys tillige være velegnet til udstillinger. Ligrummet vil være et multianvendeligt rum, hvor der i den ene ende etableres en cafedisk med enkle installationer. Rummet vil kunne anvendes som foyer for teater og arrangementer og vil kunne rumme udstillinger, information og mindre scener for optræden. Cafeen vil kunne holde åbent uafhængigt af, om der er øvrige arrangementer og aktiviteter i bygningen. De to endefløje vil være bundet sammen af pynterummet, der dels selv kan udgøre udstillings- eller scenerum og dels vil være fordelingsrum til wc/garderoberrummene og birummene, som også befinder sig i midterfløjen.

Kapellets to markante adgangsveje er de to porte i ligrummet og kapelsalen. Disse porte forsynes med indvendige glasforsatsdøre, så de oprindelige træporte kan åbnes mod omgivelserne og trække lyset ind, samtidig med at glasdørene danner klimaskærm. Derudover er der en indgang ved WC/garderobekernen i midterfløjens nordside.

I midterfløjens birum mod syd indrettes lager, backstage samt WC- og badefaciliteter. Der etableres trappe til en ny 1. sal, der strækker sig over hele midterfløjen. På 1. salen indrettes ét stort rum, som dækker behov for møde/øve og arbejdsrum i kortere perioder. Korbalkonen bevares med mulighed for at indgå i scenen eller til teknisk afvikling. Der opsættes glasvæg, så der dannes et lille møde/læserum bag balkonen.

De indvendige overflader, der er i bygningerne, bevares i så høj grad som muligt. De udgøres af hvide murstensvægge. Gulve belægges med hårdtrændte klinker. Lofterne i kapelrummet bevares med den rige detaljering og bemaling. I de øvrige lofter som isoleres etableres nye lofter. Tilføjede elementer som trapper, dæk og lofter vil fremstå som tydeligt tilføjede elementer for at understrege de oprindelige rum, proportioner og dekorative elementer.

Arbejdsrum 1. sal

Café / foyer

Teatersal

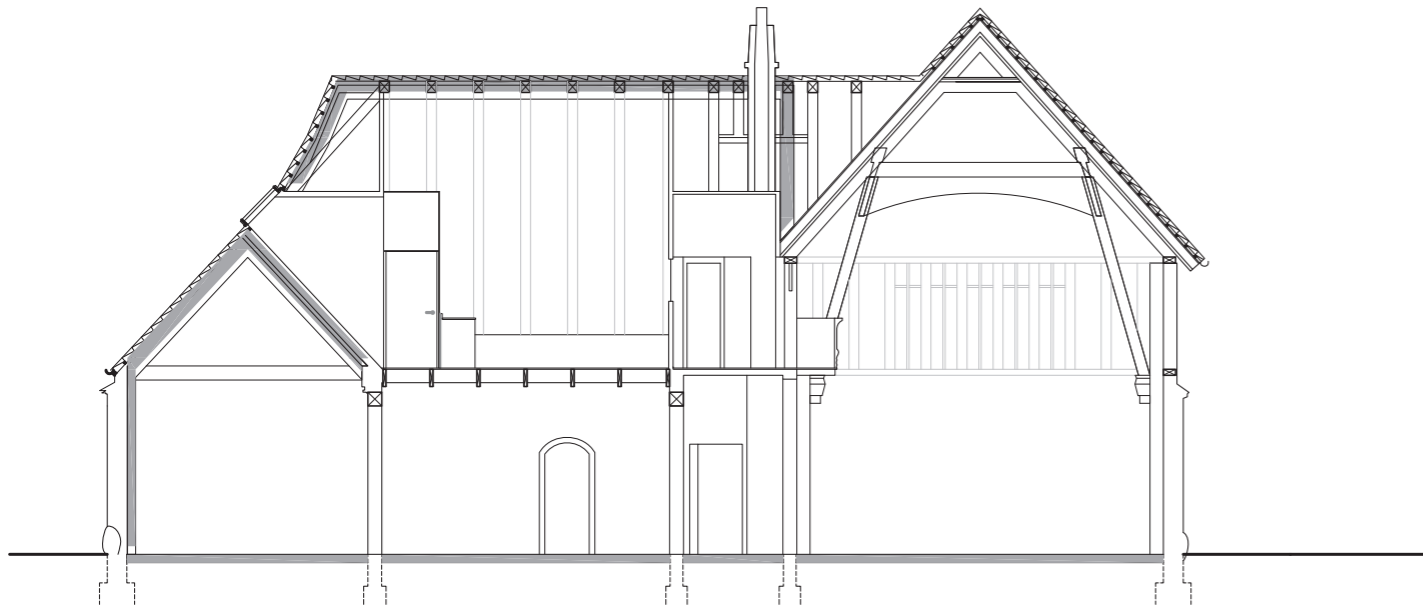

Udendørs café

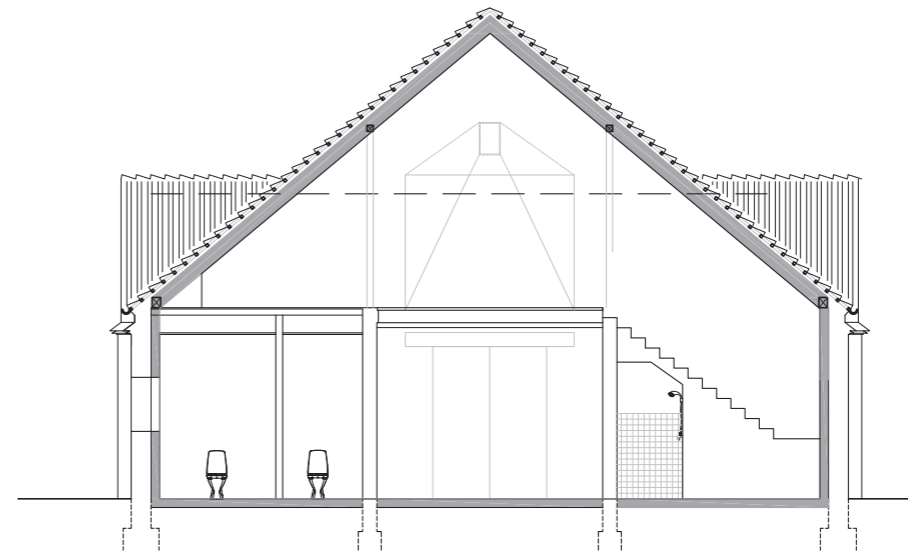
ØSTRE KAPEL VESTRE KIRKEGÅRD

IDÈOPLÆG
FEBRUAR 2018

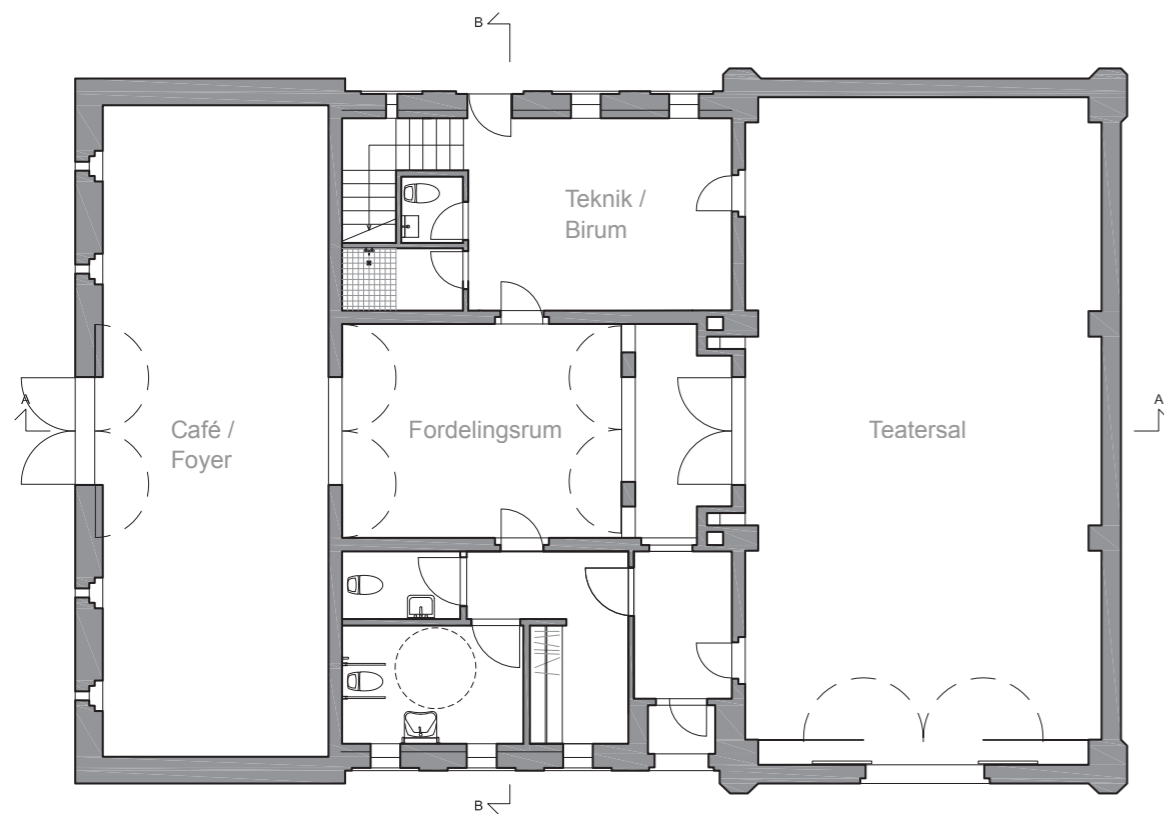
TEGNINGER

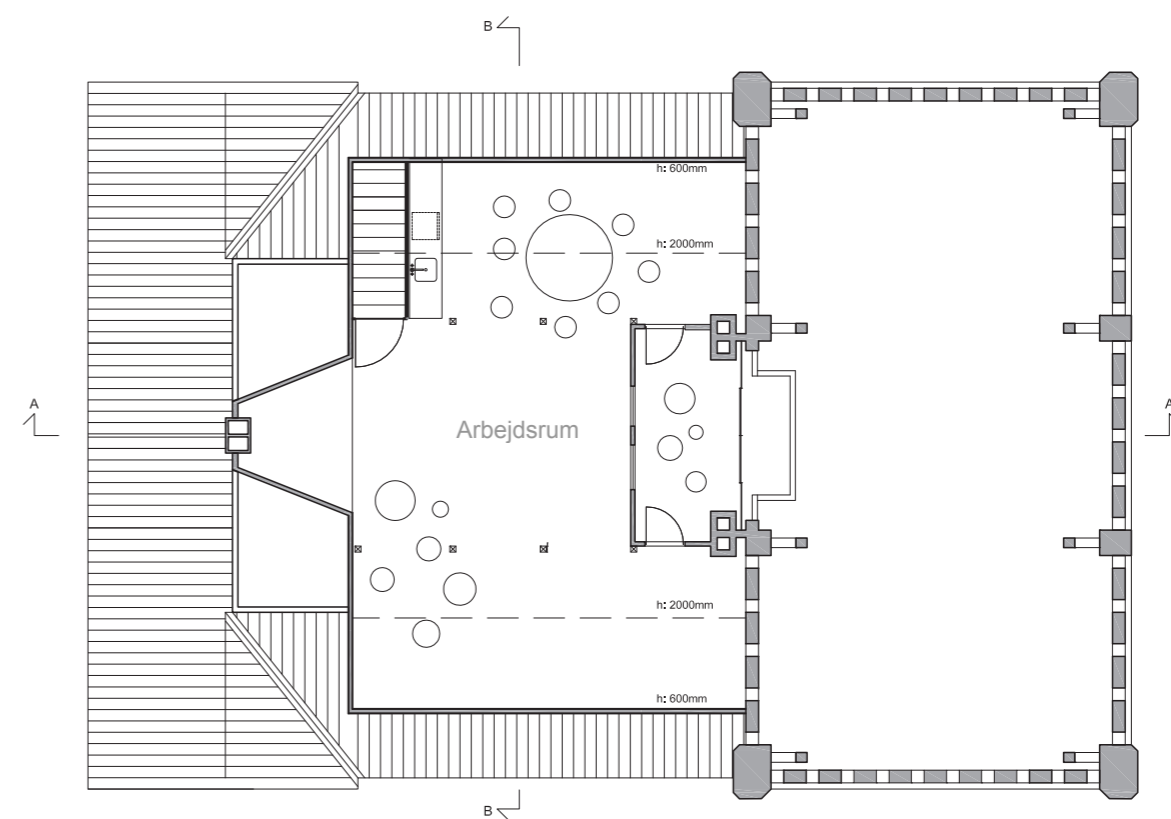
Snit AA 1:150

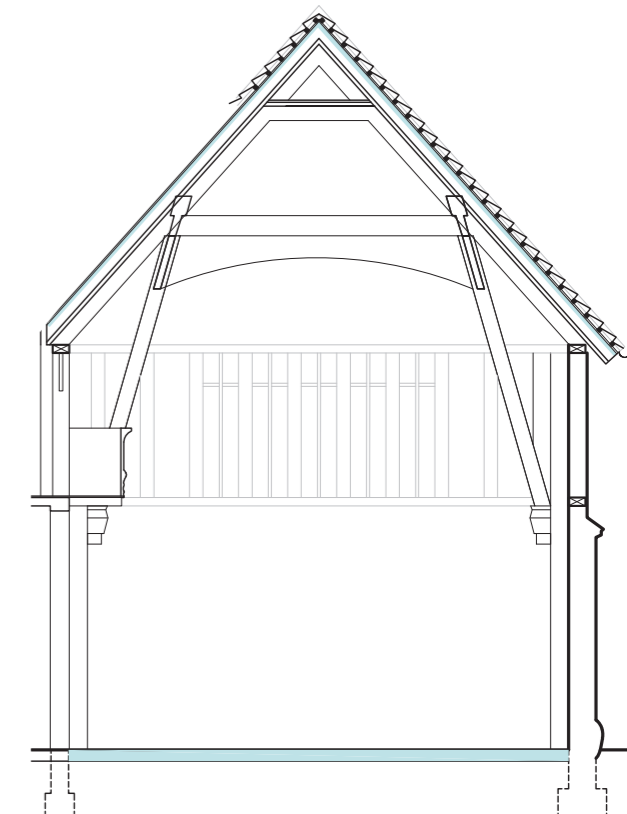
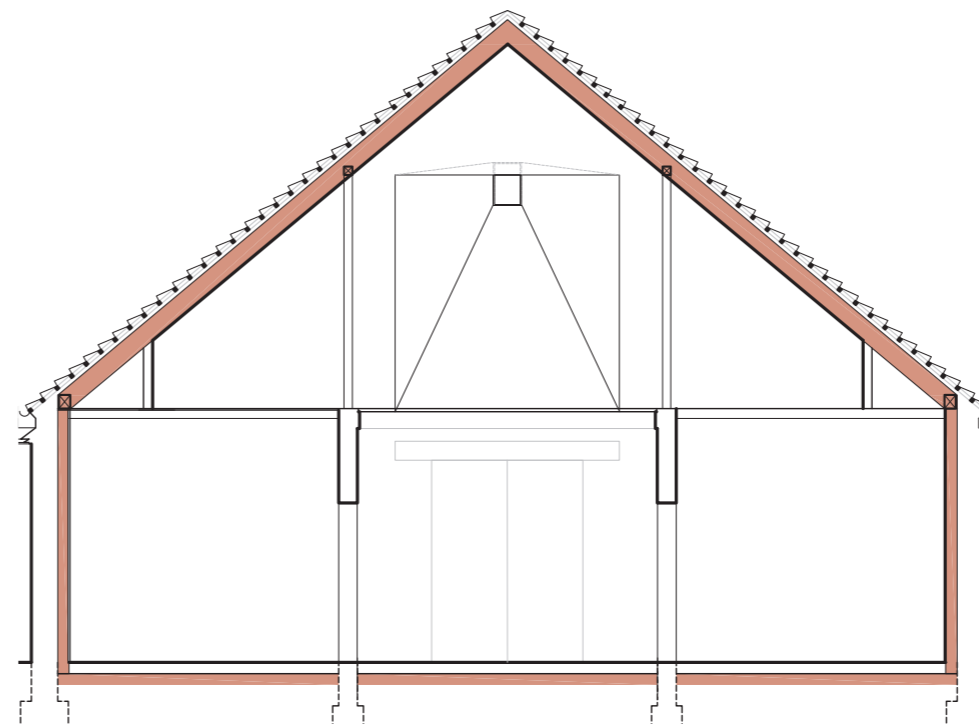
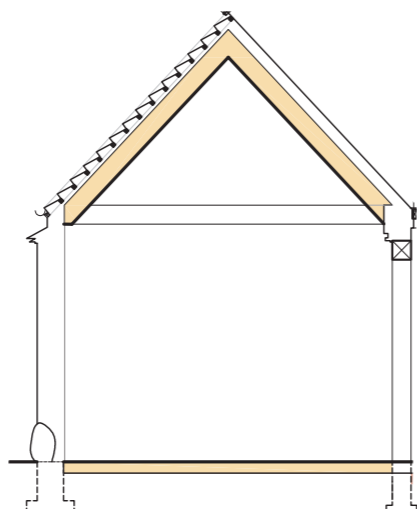
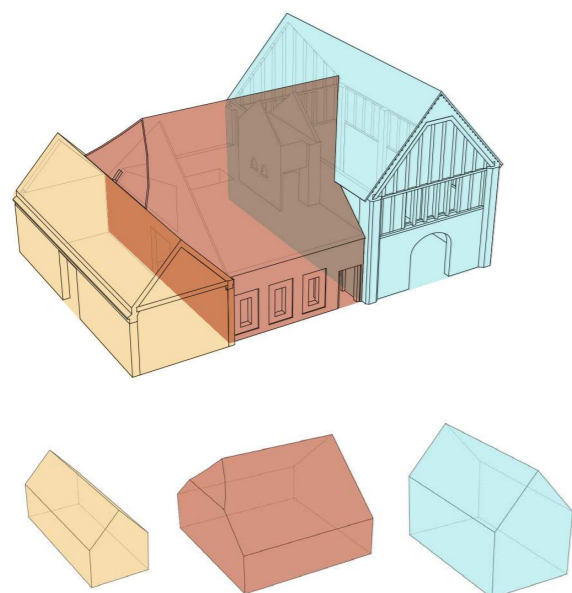
Snit BB 1:150

Stueetage 1:150

1. sal 1:150

RENOVERINGS STRATEGI

Renoveringsstrategien består af tre dele: Skalsikring, isolering og ombygning til fremtidige formål.

SKALSIKRING

Skalsikringen omfatter alle udvendige bygningsdele samt konstruktive bygningsdele. Det er formålet med skalsikringen, at sikre bygningen og bygningsdele imod yderligere nedbrydning. Der foretages tag- og facaderenoveringsarbejder, så bygningen fremstår nyrenoveret udadtil. Der anvendes materialer og konstruktioner som bygningens oprindelige.

- Råd- og forvittringsskader i remme, spær, kehle og bindingsværk udbedres på baggrund af den bygningsfysiske rapport.
- Tagbelægning udskiftes med vingeteg
- Undertag udskiftes med ny underpap
- Kehle renoveres og udskiftes med nyt underlag og zink
- Skorstene renoveres
- Tagrender og nedløb skiftes
- Udhæng renoveres

- Ydermure gennemgås for skader og omfuges. Sætninger udbedres.
- Vinduer renoveres og udskiftes

ISOLERING

Isolering omfatter isolering af lofter, vægge og terrændæk i det omfang, renoveringsstrategien anviser det. Efter isoleringen fremstår kapellet som et renoveret, isoleret råhus uden installationer og indvendige overfalder. Hvor det er hensigtsmæssigt udføres isolering i forbindelse med skalsikringen, f.eks. hvor tagflader med fordel kan isoleres oppefra.

- Ligrum: Tagflader isoleres med f.eks. 125 mm mineraluld. Ydervægge isoleres ikke. Terrændæk er udskiftet, isoleret i 2017.
- Mellembygning: Tagflader isoleres med f.eks. 200-250 mm mineraluld. Ydervægge isoleres indefra. Terrændæk udskiftes og isoleres. Herunder udføres kloak.
- Kapelsal: Tagflader isoleres med tynd kompakt isolering. Der lægges nye tagplader på afstandslister. Ydervægge isoleres ikke.

OMBYGNING

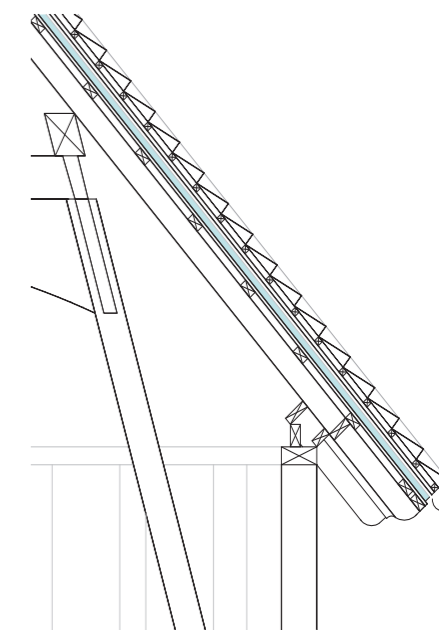
Ombygning til fremtidige formål omfatter indretning af bygningen og installationer.

- I mellembygning etableres etagedæk og der etableres dermed 1. sal.
- Rumindretning: Der opbygges skillevægge til wc-kerne, bi-rum og til indretning af 1. salen. Der opsættes nye døre, ny trappe til 1. sal. Der suppleres med tagvinduer på 1. sal (udføres evt. under skalrenovering).
- Inventar: Der opsættes tekøkken på 1. sal og en enkel bardisk i ligrummet.
- Porte i ligrum og kapelsal forsynes med indvendige glasforsatsdøre.
- EL: Der udføres ny elinstallation med udvidelse af hovedtavle.
- Brugsvand, afløb: Der udføres brugsvandsanlæg med varmtvandsbeholder. Der udføres vand, afløb og sanitet i wc, bad og tekøkken.
- Opvarmning: Opvarmning af bygning og brugsvand foretages med luft-til-vand varmepumpeanlæg. Alle nye terrændæk etableres med

gulvvarmeslanger og gulvvarme udgør basisvarmen i hele bygningen. De tre bygningsafsnit har hver deres isolerings- og opvarmningsprincip. I ligrummet, der er delvis isoleret kan der suppleres med hurtigvirkende konvektorer.

I mellembygningen, hvor alle yderflader isoleres, opvarmes stueetagen med gulvvarme mens 1. salen forsynes med konvektorer. Mellembygningen vil være så godt isoleret, så den kan være permanent opvarmet til f.eks. 18 grader. Kapelsalen forsynes ud over gulvvarmen, som opretholder en basistemperatur, med et hurtigtvirkende opvarmningsanlæg, et såkaldt kirkeanlæg, som hurtigt kan hæve rumtemperaturen.

- Ventilation og automatik: Der udføres kontrolventilation for wc, bad og tekøkken. Det undersøges nærmere om der er yderligere behov for ventilation og automatik, men det forventes at holde niveauet af installationer på et så enkelt niveau som muligt.

ISOLERING AF KAPELLETS TAG